

SLOVENSKI ČEBELAR

75

1873 ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA

ANTON JANŠA
1734—1773

VSEBINA

Martin Mencej: Svečana oddolžitev velikemu sinu ob 200-letnici njegove smrti	257
Manko Golar: V spomin Antonu Janši	265
Marija Avguštin: Obnovljeni čebelarški muzej v Radovljici je bil svečano odprt	266
Dr. Emilijan Cevc: Do kam so segle poslikane panjske končnice?	269
Lojze Kastelic: Svečarsko medicarska obrt na Slovenskem skozi stoletja	274
Ivan Krajnc: Čebelarjeva opravila v septembru	279
Prof. Edi Senegačnik: Zazimljenje čebelnih družin	280
Alenka Kočevar: Očka se je odločil, da bomo tudi mi gojili čebele	282
Franc Zupančič: Roj z devetimi maticami	283

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Prijatelji: Naš čebelarški nestor Tone Verbič je dopolnil 85 let življenja	285
Valentin Razinger: Čebelarško društvo Radov- ljica je razvilo svoj prapor	286
France Guna: Odlično uspeli čebelarški tabor na Bogenšperku	288

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 40,00 din, ga prejmejo zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II, tiska Tiskarna PTT v Ljubljani.

Uredniški odbor: France Guna, Alojz Kastelic, Ludvik Klun, Martin Mencej, Boris Modrijan, dr. Nežka Snoj in Jožko Šlander.

Glavni urednik: Martin Mencej, odgovorni urednik: Boris Modrijan

Letna naročnina za nečlane 45,00 din, za tujino 50,00 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Številka žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva cesta: 50101-678-48636.

Telefon: 20-208

Zunanja stran ovitka delo Vilija Kožarja, podoba A. Janše akad. slikarja B. Jakca

Pogled na del več kot 4000 glave množice na Breznici

SVEČANA ODDOLŽITEV VELIKEMU SINU OB 200-LETNICI NJEGOVE SMRTI

**Zaključna proslava jubilejnega Janševega leta na Breznici
je bila zares veličastna in množična**

Za nami je dan, ko je slovenski narod pokazal, kako ceni svojega velikega prednika.

Ce je bilo delo in pomen Antona Janše skozi stoletje neznano večini naših ljudi, je bilo to pogojeno v tedanjih naših družbenopolitičnih in gospodarskih razmerah. Doživljal je pač usodo velikih talentov, ko šele po daljši

časovni odmaknjenosti dobijo tisto priznanje in veljavo, ki jim gre. Zato je imela slovenska čebelarstva organizacija toliko večjo in odgovornejšo nalogo, da odgrinja časovno zaveso in utira v zavest našega človeka spoznanje o delu in zaslugah svojega velikega sina, čigar delo je zaslovelo po Evropi že pred 200 leti. In če je imelo slavlje na Brez-

nici ob 200-letnici Janševega rojstva 1934. leta, ko je bila vzdana spominska plošča, še povsem obeleže slovenskih čebelarjev, je pa letošnje slavlje dobilo po svoji razsežnosti in pomembnosti ne le narodni, ampak mednarodni značaj, kar je Janša tudi zaslužil. Udeležba na proslavi in vsebina svečanosti je to jasno pokazala.

Ceprav ni bilo sobotno vreme obetavno in je bilo zgodnje nedeljsko jutro prepreženo z meglo in nizko oblačnostjo, ni nikogar zadržalo doma, če je bil namenjen na Breznico. Ko so se pa proti osmi uri pomikali avtobusi in osebni avtomobili po gorenjski magistrali in so pogled na razkošno gmo-to Julijcev zastirali oblaki, so se Karavanke že košatile z lazi, ruševjem in skalovjem v dnevni svetlobi. Prvenec Karavank Stol, kamor so se usmerjale kolone, je bil nekaj smerokaz, pod čigar vznožjem se je obetalo pravo množično slavlje. Naj so bili nagibi taki ali taki, bodisi da se je naš človek usmeril na ta dan v to čudovito dolino med Julijskimi Alpami in Karavankami izključno z namenom, da vidi kraj, kjer so rojenice pele srečo v življenju ob zibki v kamri pod slamnato streho Kuharjevemu Tončku; morda tudi zato, da bo mimo tega spoznal še kraje, ki so v tej dolini kot diamanti vtakani v našo kulturno zgodovino: rojstni kraj našega pesniškega prvenca Prešerna, Vrbo; Žirovnico, kjer se je rodil njegov mentor in najboljši prijatelj Matija Čop; Doslovče pri Breznici, kjer se je rodil pisatelj Franc Finžgar in še toliko drugih bližnjih vasi, kjer so bili doma naši veliki ljudje, je pa bil osnovni namen vseh: biti navzoč in aktivno sodelovati na osrednji proslavi v letošnjem jubilejnim Janševem letu.

Breznica je bilo do nedavnega majhna gorenjska vas s kmečkimi hišami, hlevi in gospodarskimi poslopji, z obvezno cerkvijo, zvonikom in pokopališčem. V najnovejšem času se je pa zelo razpotegnila z ličnimi družinskimi hišica-

mi vse do vznožja Karavank. Seveda rojstna bajta Antona Janše ni več bajta, ampak sodobno grajena hiša. Le podoba čebelnjaka spominja na Janšev domaćijo. Ta vas je morala sprejeti v nedeljo 26. avgusta domala 5000 gostov ne le iz ožje domovine in drugih naših republik, ampak prav tako iz Avstrije, Zvezne republike Nemčije, Italije in Madžarske. Da je vas dobila za ta dan tudi svojo ustrezno zunanjo podobo, je poskrbel pripravljalni odbor.

Ko je bila ura 9.30, je bilo vse nared. V sosedni vasi Zabreznica se je pred osnovno šolo formirala povorka: najprej konjeniki v narodnih nošah, za njimi konjeniki iz vasi Vrhnje pri

Čebelarke zastave v sprevodu

Radovljici, pa gasilci in za njo godba, lovci, planinci, narodne noše in nato čebelarji s predstavniki čebelarških organizacij in oblasti, ter ostalo občinstvo. Težko si je bilo zamisliti, kako bo to ogromno množico sprejel prostor

Številne narodne
noše so popestrile
sprevod

nije, ki jo je na svečanosti zastopal podpredsednik Vlado Beznik, zatem generalnega konzula republike Avstrije dr. Heinricha Riesenfelda, Alojzija Komela, pomočnika sekretarja za kmetijstvo in gozdarstvo SRS, dr. Bogoljuba Konstantinovića, predsednika Zveze čebelarških organizacij Jugoslavije, predsednika Avstrijske zveze čebelarjev Alojša Tropperja, Hansa Freudensteina, predstavnika Nemške zveze čebelarjev, Rudolfa Richterja, častnega predsednika Deželne zveze za čebelarstvo na Dunaju Rudolfa Richterja, akademika prof. Božidarja Jakca, dr. Ferenc Lehela, predsednika čebelarške zveze republike Madžarske, predstavnika čebelarjev iz Egipta prof. dr. Salaha El Din Rashada, direktorja Medexa Aleša Mižigoja, predsednike republiških in pokrajinskih čebelarških združenj SFRJ, predstavnike italijanskih čebelarjev, predstavnike občinskih skupščin Jesenice in Radovljica in druge.

Za tem je vodeči V. Razinger prebral pozdravno brzojavko predsedniku Titu naslednje vsebine:

»Z današnje spominske proslave na Breznici, ko slavimo 200-letnico smrti našega rojaka in prvega čebelarškega

učitelja Antona Janše, pošiljamo iskrene čebelarške pozdrave z željo, da bi še dolgo in uspešno vodil našo državo.«

In že je zadonela iz grl okteta ZPD Žirovnica-Breznica Prešernova Zdravica. Da, kaj naj bi bilo bolj primerne za ta trenutek kot poziv:

»Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da, koder sonce hodi,
preprij iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak.«

Prešernova ideja o neločljivi povezanosti ljudskega in bratskega sodelovanja med vsemi narodi je spremljala vse navzoče od začetka pa do konca svečanosti, kar je odsevalo v vseh govorih in pozdravih.

Odkritje spomenika

Pred samim odkritjem je predsednik ZČDS V. Benedičič na kratko orisal dosedanja spominska obeležja v spomin Antona Janše in je med drugim povedal:

»... Slovenski kakor tudi avstrijski čebelarji so se potegovali za to, da je A.

Janša njihov. S tem so oboji dajali Janšu veliko priznanje, hkrati pa so mu zavoljo tega postavljali ločeno vsak zase spominska obeležja.

Prvo spominsko ploščo Antonu Janšu je na Breznici odkrilo 1884. leta Čebelarstvo in sadjarsko društvo za Kranjsko in sicer za 150-letnico njegovega rojstva. 1907. leta pa je takratna lastnica podrla razpadajoči leseni Janšev dom in na novo zgradila hišo.

Ob 200-letnici Janševega rojstva sta pa 1934. leta obe organizaciji, in sicer vsaka zase, odkrili spominski obeležji: naše na Breznici, avstrijsko pa v Augartnu na Dunaju, kjer je Janša poučeval čebelarstvo.

Osebnost Antona Janše pa je nedeljiva, saj je razdaljal in zapustil svoje znanje vsem čebelarjem ne glede na narodnost in državljanstvo, kar je sedaj potrjeno s tem, da je na prenovljeni spominski plošči.

skih medsebojnih odnosih obeh čebelarških organizacij.

V imenu slovenskih čebelarjev odkrivam to spominsko obeležje prvemu učitelju čebelarstva Antonu Janšu, čebelar-ko družino A. Janše na Breznici pa prosim, da vzame to spominsko obeležje v imenu ZČDS v svoje varstvo.

Tako je po 200 letih Janša dobil ustrezen spomenik v svojem rojstnem kraju. Pozno sicer, zato pa je bilo njegovo odkritje tem bolj svečano in pri- sebnost. Oči vseh navzočih so bile uprte na slovensko zastavo, ki je prekrivala spomenik. Ko pa je predsednik ob navzočnosti častnega predsednika Deželne zveze za čebelarstvo na Dunaju

**V prisotnosti
častnega
predsednika
Deželne zveze
za čebelarstvo
na Dunaju odkriva
predsednik
V. Benedičič
spomenik**

ki je bila odkrita na skupni proslavi v Augartnu 6. maja t. l., vklesano poleg imena Landesverband für Bienenzucht in Wien tudi ime naše organizacije Zveza čebelarških društev Slovenije.

Tudi na spominskem obeležju, ki ga bomo odkrili danes, boste lahko brali, da ga odkrivata skupaj Zveza čebelarških društev Slovenije in Landesverband für Bienenzucht in Wien.

S tem je bil »za vedno pokopan spor, komu pripada Janša«, kakor je že 6. maja na Dunaju poudaril predsednik Avstrijske zveze čebelarjev. Sleherni, ki bo šel mimo tega spominskega obeležja in bo prebral napis, se bo soočil z dejstvom o prijatelj-

odkril spomenik, so bili morda neka- teri razočarani, ker niso imeli pred se- boj izklesanega kipa Antona Janše na mogočem marmornem ali granitnem podstavku. Le preveč so vajeni naši ljudje takih spomenikov. Razumljivo je, da bi tak spomenik kvaril tamkajš- nje okolje in ne bi posebej Janševe- ga rodu. Namesto takega sp

Plošča na skali in nad njo Janšev relief z lipovim vencem, delo akademskega kiparja Julijana Renka, smotno zaključuje to spominsko obeležje.

Svečani akt odkritja sta povečali še mogočni voščeni sveči, prinešeni iz Augartna in sta jo za to priložnost prižgali domačinki v narodnih nošah. Ves obred je deloval zares svečano.

Da pa je bila podoba v tem trenutku še bolj usklajena, je pripomogla njiva cvetoče in dehteče ajde neposredno za spomenikom, na kateri so imele čebele »svoje slavje«, številni tuji občudovalci pa zadovoljstvo, ker je doma nimajo več priložnosti videti.

Slavnostni govor

je imel predsednik ZČDS Valentin Benedičič. Objavili ga bomo v prihodnji številki Slovenskega čebelarja.

Pozdravni govori

Zvrstilo se je nič manj kot 15 predstavnikov iz tujine in domovine, ki so s tribune pozdravili nedeljsko svečanost. Prav vsi pa so poudarjali nujnost neločljive povezanosti in medsebojnega sodelovanja po zgledu med slovenskimi in avstrijskimi čebelarji.

V imenu avstrijskih čebelarjev je v svojem pozdravnem govoru njihov **predsednik Alois Tropper** poudaril med drugim naslednje:

»Štejem si v posebno čast, da lahko kot predsednik Avstrijske zveze čebelarjev pozdravim slovenske čebelarje v imenu vseh avstrijskih čebelarjev. Vse nas številne avstrijske čebelarje, ki smo prišli na Breznico, preveča posebno čustvo zadovoljstva, da slavimo v duhu Antona Janše skupaj s slovenskimi čebelarji in čebelarji mnogih drugih dežel tega velikega čebelarja.

Čeprav je o tem velikem čebelarskem pionirju mnogo napisanega in povedanega, je treba poudariti, da narekuje ta fenomenalna osebnost nam vsem isto pot... Njegovo ustvarjalno delo je rušilo narodnostne meje in gradilo most k bratstvu

narodov, pa čeprav je bila njegova dejavnost omejena, le na videz, na nepomembno zvrst gospodarstva. Dal je najmanj to, da je položil temelje čebelarstvu v evropskem prostoru, ki vzbuja veliko pozornost še 200 let po svoji smrti.

Njegovo delo je dragocen prispevek svetovljanske miselnosti, ki ruši meje in sili k ljudski solidarnosti. V tem pogledu je bil Janša velik vzornik in je dal nam čebelarjem zadoščitev, da nadaljujemo v njegovem duhu z medsebojnim razumevanjem in odstranjevanjem vsega, kar bi bilo v nasprotju z zagovitvijo svetovnega miru in ljudskega sožitja. V tem smislu smo se avstrijski in slovenski čebelarji dogovorili za koristno in častno partnerstvo na področju čebelarstva, kar je že do sedaj prineslo lepe sadove.

Naj bi ta medsebojna povezanost čebelarjev služila za primer tudi na drugih področjih, da bi želje večine človeštva današnjega nemirnega in skrb zbujajočega časa naletele na ugodne odmeve medsebojnega razumevanja in s tem krepile mir na svetu.

S temi mislimi pozdravljam slovenske in vse druge čebelarje, ki so prišli na današnjo proslavo. Želimo in upamo

jev Slovenije in Avstrije. Potrebno je te odnose negovati in nadalje krepiti v dobrobit čebelarjev in čebelarstva obeh naših narodov in držav.

Naj živi in se krepí sodelovanje jugo-slovanskih in avstrijskih čebelarjev!»

Predstavník sosednje Avstrije je bil na proslavi generalni konzul v Ljubljani dr. Heinrich Riesenfeld. V svojem pozdravnem govoru je nanizal naslednje misli in želje:

«...Čebelarstvo je tista panoga narodnega življenja, ki že po svoji naravi povezuje sosednje dežele. Dosedanja praksa slovenskih in avstrijskih čebelarjev to najbolj nazorno potrjuje, saj je med obema že tradicionalna povezanost in tesno sodelovanje, kar se je še posebej pokazalo na skupni proslavi maja meseca v Augartnu na Dunaju, kjer je Anton Janša deloval in sedaj na Breznici, kjer je bil rojen. Želimo, naj bi se to plodno sodelovanje, ki veže oba naroda, tudi v prihodnje nadaljevalo...»

Predsednik čebelarških organizacij Bavarske Hans Freudenstein je pozdravil v imenu Čebelarške zveze ZRN. Njegov topel, s humanizmom in internacionalizmom prežet pozdrav, ter priznanje naši čebeli in plemenitnim postajam, so navzoči z navdušenjem spremljali in z aplavzom prekinjali. Njegova izjava, da se kot tretji priključujejo danes podpisanemu prijateljskemu sodelovanju, je sprožila splošno odobravanje.

Dr. Ferenc Lehel, predsednik madžarskih čebelarjev je orisal neposredni vpliv Antona Janše na madžarsko čebelarstvo. Ko pa je na koncu kljub neznanju slovenskega jezika v slovenščini bral kot moto svojih izvajanj Prešernove verze »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan...«, se navdušenje pri občinstvu ni pogoilo.

Na govorniškem odru je vzbudila posebno pozornost zvrnana temnopolta postava **profesorja fakultete za kmetijstvo na univerzi v Kairu dr. Salaha**

Prof. dr. Salah El-Din Rashad iz Kaira pozdravlja svečanost

El-Din Rashada, ki je v svojem daljšem pozdravnem govoru posebej poudaril, da veže slovenske in egiptovske čebelarje že tradicionalno sodelovanje, saj so slovenski vzrejevalci matic kranjske sivke izvažali v Egipt to pasmo že na začetku tega stoletja, Jan Strgar iz Bohinjske Bistrice pa je bil viceprezident egiptovske čebelarške lige. Njihova topla želja je, da bi se v prihodnje sodelovanje razvijalo in krepilo.

Med predstavniki, ki so prinesli pozdrave nedeljskemu slavlju naj posebej omenimo častnega predsednika Deželne zveze čebelarstva na Dunaju Rudolfa Richterja, predstavnike čebelarških organizacij naših republik in sicer: prof. dr. Iva Tomašeca iz SR Hrvatske, predstavnika društva pčelara SR Srbije, inž. Pavla Šljahova iz SR Makedonije, dr. Dušana Š

Hercegovine, raznih slovenskih strokovnih organizacij, med njimi uredni-

Častni predsednik Rudolf Richter
na govorniškem odru

ka revije Naš vrt inž. Jožeta Strgarja, ter pozdrave družbenopolitičnih predstavnikov občinske skupščine Jesenice in Radovljice in krajevne skupnosti Breznice.

Vsaditev Janševe lipa

Vsaditev lipa pred Janševim spominskim obeležjem je bil poseben obred. Ni naključje, da je bila ob priliki proslave v Augartnu na Dunaju vsajena prav lipa in da bo enako tudi na Breznici pognala lipa svoje korenine, cvetela in vabila čebele na svoje cvetove, saj ravno lipa simbolizira njegov slovenski rod, njegovo domovino, kjer se je rodil, odrastel in črpal svoja prva spoznanja. Ne bo pa lipa črpala svojih življenjskih sokov samo iz zemlje, kjer je bil rojen, saj so ji prinesli prst tudi iz kraja, kjer je bil pokopan.

Kot prva sta nasula zemljo predsednik ZČD Slovenije V. Benedičič in častni predsednik Deželne zveze za čebelarstvo na Dunaju R. Richter, potem pa še drugi. Čebelarška družina na Breznici bo pa na prošnjo ZČDS skrbela, da bo lipa zelenela in cvetela v čast njihovem domačinu, kar je obljubil predsednik tamkajšnje čebelarške družine tov. Anton Špendov.

Vsaditev lipa

Branje in podpisovanje listine o prijateljskem sodelovanju

Na podlagi predhodnega dogovora sta bili izmenjani listini o prijateljskem sodelovanju med ZČD Slovenije in Deželne zveze za čebelarstvo na Dunaju. Listina je pravzaprav le pismeni dogovor o še tesnejšem sodelovanju na strokovnem, čebelarstem, kulturnem in humanem področju. Slovenski tekst listine je prebral predsednik ZČDS in jo podpisal skupno s predsednikom Zveze

priznanja in odlikovanja zaslužnim avstrijskim čebelarjem in čebelarским organizatorjem. Načrt za odlikovanje po zamisli tov. Konrada Seiferta je napravil akademski kipar J. Renko.

Priznanja so prejeli: Predsednik Avstrijske zveze čebelarjev Alois Tropper; sekretar te organizacije Ferdinand Brückner; častni predsednik Deželne zveze za čebelarstvo na Dunaju Rudolf Richter; predsednik Deželne zveze za čebelarstvo na Koroškem dr. inž. Ernst

Podpisovanje listine

čebelarških organizacij Jugoslavije, ki ima patronat nad izvajanjem sklenjenega sporazuma; nemški tekst pa je prebral častni predsednik Deželne zveze za čebelarstvo na Dunaju in jo podpisal skupno s predsednikom Avstrijske zveze čebelarjev, ki ima patronat z avstrijske strani.

Podelitev priznanj

Na majski proslavi v Augartnu je podelila Avstrijska zveza čebelarjev priznanja in odlikovanja dvema našima vezznima funkcionarjema in dvema vzrejevalcema matic, kakor smo že poročali; na nedeljski proslavi na Breznici je pa ZČDS podelila lično izdelana

Priessnitz; član upravnega odbora Avstrijske zveze za čebelarstvo Walter Lack; direktor Zveznega učnega in raziskovalnega čebelarskega inštituta na Dunaju Theodor Jachimowicz; direktor inštituta za čebelarstvo v Oberursel prof. dr. Friedrich Ruttner; vodja izpostave Zveznega raziskovalnega čebelarskega inštituta v Lunzu am See dipl. inž. Hans Ruttner, ter Mariano Alber, čebelarski znanstvenik in praktik, ter velik zagovornik naše sivke iz Messine na Siciliji.

S priznanji in odlikovanji so prejeli še knjigo našega planinskega fotografa Jaka Čopa »Raj pod Triglavom« s posvetilom.

Medeni kruhki na proslavi

Nemalo navdušenja in pristržne topline izražene s poljubi, ki so jih bila deležna naša dekleta v narodnih nošah ob spremljavi fantov, je izzvalo pri obkruhkov v obliki velikih src, izdelanih posebej za to priložnost.

Še dve pesmi ženskega pevskega zбора z Jesenic in zahvala za udeležbo predsednika krajevne skupnosti Antona špendova, nakar je V. Razinger, ki je vodil svečanost in hkrati prevajal nemške govore na slovenski jezik, zaključil svečanost.

Popoldansko srečanje v čebelarškem muzeju

Popoldansko srečanje v Radovljici je bilo namenjeno ogledu čebelarškega muzeja in medsebojnemu izmenjavanju mnenj domačinov in gostov.

Najprej so za dobro počutje poskrbeli kolektivi radovljiških gostiln in restavracij. Nato je bil v stari graščini

kulturni spored, zatem so si pa gostje ogledali čebelarški muzej. Skrbno urejeni muzej je izzval spontano navdušenje in priznanje: »Le kako je mogel tako majhen narod napraviti tako edinstven muzej v Evropi!« In še dolgo na podvečer je morala ravnateljica muzeja M. Avguštinova tolmačiti gostom eksponat za eksponatom. Lepo priznanje in hkrati spodbuda, da bi kmalu muzej še razširili in izpopolnili.

Pri bogato obloženi mizi v eni izmed sob graščine so se pa prepletala mnenja s področja čebelarških izkušenj in sklepala prijateljstva domačih in tujih gostov.

Če odmislimo manjše spodrsrljaje organizacijske narave, ki so nujni pri tako široko zasnovani prireditvi, potem mirno lahko rečemo, da je bila zaključna proslava jubilejnega Janševega leta na Breznici zares veličastna in množična, za kar gre vse priznanje organizatorjem.

Martin Mencej

V SPOMIN ANTONU JANŠI

MANKO GOLAR

Tam pod Stolom, na Gorenjskem
nekdanj tiha sanjala je vas —
dvesto let preteklo od takrat je —
daleč, daleč že zbežal je čas.

Tam je zdavnaj v Breznici rodil se
imeniten mojster čebelar —
še dandanes v srcih čebelarjev
nanj živi spomin kot svetel žar.

Še na Dunaju njegova slava
našla pot je na cesarski dvor —
in učil, kako se čebelari
fant preprost, doma z gorenjskih gor.

Po Evropi je ime slovelo
Janše, panj njegov je zaslovel —
dom prijeten, topel za čebele,
ko pozimi sever je zavel.

Večna slava čebelarju Janši,
naj živi še dolgo nanj spomin —
naj ime njegovo spet bo svetlo,
žarno iz pozabljenih davnin!

OBNOVLJENI ČEBELARSKI MUZEJ V RADOVLJICI JE BIL SVEČANO ODPRT

V Radovljici je bil 4. avgusta ob občinskem prazniku in ob 200-letnici smrti Antona Janše odprt prenovljen Čebelarški muzej. Na otvoritvi se je zbrala številna množica — od predstavnikov skupščine občine s predsednikom Stankom Kajdižem, ki je odprl muzej, predstavnikov družbeno-političnih organizacij, domačih prosvetnih in kulturnih delavcev, ljubiteljev muzeja, muzejskih delavcev, pa predvsem do čebelarjev, ki so z veliko udeležbo pokazali svojo naklonjenost muzeju, ki naj bi bil predvsem njihov, in je njegov razvoj v veliki meri odvisen prav od njihovega sodelovanja. Zato se Čebelarški muzej obrača na vse slovenske čebelarje, naj bi mu pomagali pri zbiranju in izpopolnjevanju čebelarskega gradiva z vsega slovenskega ozemlja. Zbirke, čeprav bogate, so namreč še vedno fragmentarne in zajemajo v veliki meri predvsem gradivo gorenjskega prostora.

Muzeji radovljiške občine, ki združujejo poleg Čebelarskega muzeja v Radovljici še Spominski muzej talcev v Begunjah in Kovaški muzej v Kropi, so se v zadnjih treh letih ukvarjali predvsem z urejanjem in postavitvijo že zbranega materiala in urejanjem muzejskih prostorov. Prostor Čebelarskega muzeja v baročni graščini so po svoji zaupčenosti naravnost zahtevali obnovo. S pridobitvijo dveh novih razstavnih prostorov in depojev se je zmanjšal tudi problem prostorske utesnjenosti, ki sicer tare veliko število slovenskih muzejev.

Po mnenju obiskovalcev in strokovnih delavcev je Čebelarški muzej že v sedanjí obliki dovolj zanimiv in privlačen, da nanj lahko opozarjamo domačine in tujce, saj s svojimi zbirkami opozarja na izredno bogato čebelarsko dediščino v slovenski preteklosti.

Ob otvoritvi muzeja je podala direktorica Marija Avguštin pregled njegovega doseganega razvoja in delež tistih, ki so sodelovali pri njegovi obnovi.

»Čebelarški muzej v Radovljici je kot tretji izmed muzejev radovljiške občine dočakal svojo obnovo. Leto nazaj so muzeji obnovili Kovaški muzej v Kropi, katerega obnovo je omogočila predvsem tovarna Plamen ob pomoči občinske kulturne skupnosti in podjetja Uko v Kropi, dve leti nazaj pa je bil obnovljen Spominski muzej talcev v Begunjah, pri katerem je s finančno pomočjo sodelovala tudi republiška kulturna skupnost.

Vsaj tako, če ne še bolj, je bil potreben obnove Čebelarški muzej v Radovljici, ustanovljen l. 1959 in uradno verificiran l. 1962.

Obnovo Čebelarskega muzeja so omogočili Kulturna skupnost Radovljica, Kulturna skupnost Slovenije, Medex Ljubljana, z reklamnimi oglasi v katalogu pa so pomagale muzeju tudi delovne organizacije v občini in izven nje. Zveza čebelarskih društev za Slovenijo pa je nudila čebelarskemu muzeju največjo dragocenost — 345 panjskih končnic in starejšo čebelarsko literaturo, ki pred-

stavlja solidno osnovo muzejske strokovne knjižnice.

Ko odpiramo obnovljeni muzej, ne smemo pozabiti tistih, ki so opravljali zanj in v njem pionirsko delo: prof. Stane Mihelič, takratni predsednik Čebelarske zveze, čebelar in učitelj Valko Razinger, sedanji predsed

vlogo skupščine občine, ki je vrsto let pred ustanovitvijo Kulturne skupnosti finančno podpirala muzej in mu dodelila potrebne prostore.

Prelet muzejskih zbirk po prostorih nas od uvodnega vhodnega prostora pelje skozi biološko sobo, ki nam s fotografskimi povečavami slika življenje čebel, njih delo in pomen, s posebnim poudarkom na opraševanju.

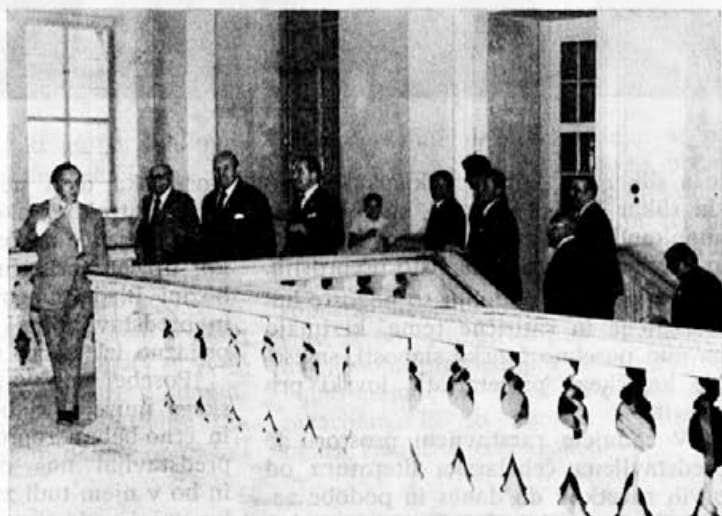
Pregled tehničnih zbirk nas vodi od tipičnih čebelnih bivališč, ki so nastajala pri nas v teku stoletij, v časovnem

je prevladoval dunajski panj, ki ga je zagovarjal štajerski čebelarški učitelj Jan Jurančič.

Z razvojem čebeljih bivališč gre razvoj čebelnjaka. V osrednjem prostoru, kjer so razstavljene predvsem panjske končnice, so v niši predstavljeni najbolj tipični slovenski čebelnjaki v podobah akad. slikarja Jaka Torkarja z Jesenic, pod njimi pa štajerske, belokranjske in hrvaške oblike košev.

Za mnoge obiskovalce bo verjetno najzanimivejša zbirka poslikanih panj-

Stopnišče baročne graščine vodi v muzej

zaporedju: od prvotnega drevesnega dupla, preko korit in polklad do kranjiča, ki predstavlja naš pravi ljudski panj in ga najdemo na vsem ozemlju, kjer so nekoč bivali Slovenci, razen na Štajerskem in v Beli krajini, kjer so čebelarili v koših.

Od panjev s premičnim satjem iz sredine 19. stoletja prikazuje zbirka prve slovenske dzierzonirane panje, panje z veliko mero satnikov, ki so jih dobili od drugod in v njih čebelarili, do AŽ panja, ki ga je po vzoru nemškega Albertijevega panja skonstruiral Anton Žnideršič in je postal kot prej kranjič naš novi ljudski panj. Na Štajerskem

skih končnic, ki predstavljajo enkratni slovenski fenomen. To je ljudska umetnost, oziroma umetnost za ljudstvo, kakor je v katalogu zapisal dr. Emilijan Cevc, umetnost, ki je naivno pristrčna, ki pripoveduje, poučuje, moralizira in razveseljuje oko. Rojstni čas sodi verjetno v sredino 18. stoletja, doseže vrh proti sredini 19. in ob koncu stoletja degenerira.

Začetki poslikavanja sodijo na Gorenjsko. Prav v okolici Radovljice se med prvimi pojavijo profani motivi (Pegam in Lambergar), ki so razvojno mlajši od sakralnih. Znanih je vrsta avtorjev, ki so slikali končnice (dosti se

**Direktorica
Marija Avguštin
poroča
o dosedanjem
razvoju in nalogah
muzeja**

je s slikanjem končnic ukvarjal kranjski slikar Leopold Layer), še več pa je anonimnih mojstrov, od razmeroma zelo kvalitetnih pa vse do čisto preprostih.

V klasičnem obdobju so pogoste humoristične in satirične teme, ki imajo na piki posebno ženske slabosti, smešnje kmečkega proletariata, lovski prizori itn.

V zadnjem razstavnem prostoru je predstavljena čebelarstva literatura od prvih začetkov do danes in podobe zaslužnih slovenskih čebelarjev in nekaterih drugih, ki so imeli velik vpliv na razvoj slovenskega čebelarstva.

Nobena od zbirk seveda ni popolna. Vendar predstavljajo vse solidno osnovo, na kateri bi moral muzej graditi dalje.

Ko v počastitev občinskega praznika in 200-letnice Janševe smrti odpiramo prenovljeni Čebelarški muzej, lahko ponovno ugotavljamo njegovo upravičenost, saj ima slovensko čebelarstvo veliko specifično našega in originalnega, na kar je vredno opozoriti druge narode in ohraniti pred pozabo kasnejšim domačim rodovom.

Ponovno lahko ugotavljamo tudi umestnost lokacije muzeja, saj je prav

Gorenjska dala nekaj največjih čebelarstev strokovnjakov, z Antonom Janšo iz Breznice na čelu. Radovljica pa je kot tipičen turistični kraj v neposredni bližini Bleda njegovo naravno zaledje in predstavlja tudi za turiste najbližjo prijazno izletniško točko.

Posebej smo veseli kataloga Čebelarškega muzeja, ki bo bogat z barvnimi in črno-belimi reprodukcijami dostojno predstavljal naš muzej obiskovalcem in bo v njem tudi zahtevnejši obiskovalec našel zadosti podatkov o našem čebelarstvu in umetnosti, ki je zrasla ob njem. Resumeji tektov v tujih jezikih ga bodo približali tudi tujim obiskovalcem.

Pri strokovni ureditvi zbirk Čebelarškega muzeja so sodelovali: prof. Stane Mihelič (tehnična zbirka), dr. Anton Polenec, direktor Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani (biološki del), dr. Emilijan Cevc (panjske končnice). Obnova prostorov in postavitve zbirk je delo inž. arh. Petra Fistra, konservatorja Zavoda za spomeniško varstvo v Kranju.

Panjske končnice nam je restavriral akad. slikar Viktor Snoj, fotografije so delo mojstra umetniške fotografije Marjana Pfeiferja in Janeza Skoka.

**Zaslužni strokovni
sodelavec muzeja
prof. Stane Mihelič
tolmači ureditev
muzeja**

Razen kataloga, ki ga je oblikoval Miloš Magolič, direktor Tehniškega muzeja z Jesenic, nam je akad. kipar medaljer Stane Dremelj za to priliko napravil Janševo spominsko značko.

Muzeji radovljiške občine se zahvaljujejo vsem strokovnim sodelavcem, čebelarjem, vsem zavodom, ki so nam nudili pomoč, vsem izvajalcem adaptacijskih del in vsem posameznim delavcem, ki so s svojim delom pomagali

pri urejevalnih delih v muzeju. Se posebej pa se Muzeji radovljiške občine zahvaljujejo Kulturni skupnosti Radovljica, ki je razumela in podpirala potrebo ureditve muzeja, Kulturni skupnosti Slovenije in Medexu za njuno sôparticipacijo, Zvezi čebelarških društev za bogato zbirko panjskih končnic in njenemu predsedniku za vso požrtvalno pomoč in vsem delovnim organizacijam, ki so nam z reklamnimi oglasi finančno pomagali.«

DO KAM SO SEGLE POSLIKANE PANJSKE KONČNICE?

DR. EMILIJAN CEVC

Panjske končnice!

Starejšim čebelarjem najbrž ob spominu nanje močneje udari srce, mlajšim se zde morda le še kot romantična usedlina preteklosti, povezana s panji, ki za današnji čas niso več prikladni, dasi so bili nekoč naš ponos. Prav gotovo pa je marsikateremu čebelarju žal, da ne more bivališč svojih čebeljih družin več tako okrasiti, kot so znali stari,

bodisi ker tega ne dovoljuje oblika panja, še bolj pa zaradi pomanjkanja primernih slikarjev in propada stare slikarske tehnike. Ta velika ljudska kultura je pognala resnično iz srca in ne ločljivo je povezana z zgodovino slovenskega čebelarstva. Po vsem svetu gojijo čebele, nikjer pa jim niso s tako skrbjo in ljubeznijo krasili domov kot na Slovenskem. Res poznamo poslikane

panje tudi na vzhodnem Tirolskem — zelo verjetno pod vplivom koroških slovenskih zgledov! — in tudi v daljnem salzburškem Lammertalu jih najdemo, a te končnice so večjega formata, slike na njih motivno revnejše in bolj stilizirane, tako da delujejo dokaj suhoparno; časovno menda ne segajo daleč nazaj čez sredino 19. stoletja. Pa tudi pri teh se mi zdi, da so jim bile za vzorec slovenske končnice, ki jih je bržčas posredovala trgovina s čebelami. Volkskundenmuseum na Dunaju hrani, na primer, končnico s prizorom Sv. Družin-

ne med šopkoma cvetja in z letnico 1879 (inv. št. 35 328), ki je zelo verjetno slovenskega porekla, najbrž z Gorenjskega, dasi je bila najdena v Lammertalu.

Pri raziskovanju naših panjskih končnic je eno temeljnih vprašanj, kje in kdaj so se porodile, do kam so segle v času svoje največje priljubljenosti in katera je skrajna meja njihove dokončne razširjenosti.

Toda odgovor na to vprašanje ni lahak, ker so marsikod utonile že v pozabo, razen tega pa so različni zbiralci in skrajno zoprni prekupčevalci izropali čebelnjake tudi v najbolj skritih dolinah; celo končnice, ki so našle srečno varstvo v muzejih, navadno pogrešajo podatke o najdišču. Mnogi čebelarji so te žlahtne deščice celo pokurili, ker se pač niso zavedali njihove pomembnosti. Pač niso bili tako navdušeni nad »staro šaro« kakor slikar Hinko Smrekar, ki je nekoč zapisal, da je za nas vsaka poslikana končnica več vredna kot louverški in luksemburški muzej v Parizu

skupaj. Ko je za raziskovanje končnic izredno zaslužni svetnik Avgust Bukovec sestavljal svojo klasično študijo »Naše panjske končnice«, ki jo je objavljaval v nadaljevanjih v Slovenskem čebelarju v letih 1934, 1942 in 1943, je na strani 101 45. letnika (1942) zapisal, da ima gradivo o krajevnih mejah domačega panja »kranjiča« in poslikanih končnic po veliki večini že zbrano, le glede južnih meja da je še treba dognati nekatere nadrobnosti. Upal je, da bo po vojni stvar lahko dopolnil in nato, skupaj z Vladom Rojcem, spretnim risarjem, obdelal in objavil. Na žalost te obljube ni mogel več izpolniti. Pač pa je s številnimi pismi različnim krajevnim čebelarskim društvom in posamičnim vidnejšim čebelarjem nabral kar precej podatkov, ki jih je začasno vnesel tudi na zemljevid, na katerem je zajel razširjenost končnic in »kranjiča« in še ozemlje, kjer so poznali le pletene panje. Nekatere podatke je pozneje korigiral, tako da sicer dragoceni zemljevid le ni docela pregleden. Zgodilo se je celo, da je za isti kraj dobil od različnih informatorjev različne podatke.

Tale članek se opira v jedru na Bukovčeve podatke, ki sem jih poskusil nekoliko prekontrolirati in dopolniti. Za zdaj se omejimo predvsem na ugotovitev ozemlja, na katerem so poznali poslikane končnice. Takoj pa naj poudarim, da te meje še

da sporočijo na uredništvo Slovenskega čebelarja pripombe, popravke in dopolnila, zlasti še, ker bomo morali natančnejši zemljevid te vrste slej ali prej razgrniti tudi v Čebelarstvu muzeju v Radovljici. Za vsako tako opozorilo se že vnaprej zahvaljujemo!

Ko sem leta 1955 objavil v »Naši sodobnosti« (letnik III, str. 1061—1078) razmišljanje »Problematika naših poslikanih panjskih končnic«, sem njihovo zemljepisno razširjenost razčlenil na: 1) prvinski matični prostor, 2) drugotni matični prostor, 3) prvinski življenjski

prostor in 4) drugotni življenjski prostor. Pod prvinskim matičnim prostorom razumem ozemlje, na katerem se je kultura poslikanih končnic rodila. Drugotni matični prostor je ozemlje, na katerem so panjske končnice »obrtiško« organizirano poslikavali (tudi za izvoz) v času njihovega največjega razcveta, denimo med leti 1820 do 1880, medtem ko naj bi bil prvinski življenjski prostor ozemlje, po katerem so se končnice razširile iz prvinskega matičnega prostora, drugotni življenjski prostor pa tisto ozemlje, po katerem so se udomačile ob največji razširjenosti — to ozemlje skuša nakazati tudi naš začasni zemljevid. Z drugo besedo: ugotoviti bi morali, kako se je poslikavanje končnic širilo in kako se je večalo ozemlje, kjer so jih porabljali od začetkov pa do njihovega propada pred pol stoletja.

Kje se je kultura poslikanih končnic začela?

Za prvenstvo se potegujeta Gorenjska in Koroška. Tudi Bukovec dopušča misel, da moramo prve končnice

iskati na Koroškem. Res so bile končnice že ob koncu 18. stoletja na Koroškem tako razširjene, da jih je opazil leta 1795 tudi nemški potopisec J. H. G. Schlegel (*Reise durch einige Theile vom mittäglichen Deutschland und dem Venetischen*, Erfurt 1798), a vendar ni verjetno, da bi se bile iz obrobne dežele razširile tako močno samo proti jugu, ne pa tudi proti severu, razen tega pa je na Koroškem manjkalo tedaj tudi pripravnih slikarjev. Več dokazov govori v prid gorenjske teorije. Pustimo ob strani končnice, ki naj bi bile datirane še s prvo polovico 18. stoletja, dasi vsaj pri tej ali oni ne izključujemo pravilno prebrane letnice; ker pa te končnice niso dosegljive, jih ne moremo prekontrolirati. Bolj dvomljivi so podatki o datiranih končnicah iz konca 17. stoletja. Prva zanesljivo datirana je iz leta 1758 (Ljubljana, Etnografski muzej) in kaže podobo neke božjepotne Marije z detetom, pri kateri bi šlo za ljubensko »Marijo udarjeno« ali pa za kokrsko Marijo. Vsekakor je bila končnica najdena na Gorenjskem. Značilno je tudi, da že zgodaj naletimo tudi na motiv boja med Pegamom in Lambergarjem — na primer na končnici iz

l. 1789 v Etnografskem muzeju — kar bi spet kazalo, da je nastala najbrž v radovljiški okolici, kjer je bil Lambergar, kot lastnik bližnjega gradu Kamen pri Begunjah, še posebno priljubljen. In bi mar nosili končnice čez Karavanke na Koroško z Gorenjskega, če bi bila njihova prva domovina na Koroškem? Vse kaže, da moramo prve začetke iskati v okolici Radovljice in Kran

nih podobarjev poznobaročnega časa zelo razvita. Razen tega so bili v Kranju znameniti čebelarški sejmi, na katerih so razen čebel in panjev prodajali tudi posamične poslikane končnice.

Prvinski življenjski prostor končnic bi potemtakem zajemal gorenjsko ravnino od Kamnika do Radovljice in Podjuno na Koroškem, zelo verjetno pa je segel tudi že na Škofjeloško, kar bi vse veljalo že za prvo polovico 18. stoletja.

Drugotni matični prostor se je raztegnil že čez dobršen del slovenskega ozemlja. Razen okoli Radovljice in Kranja so zdaj slikali končnice tudi v Kamniku in okolici, v Škofji Loki in obeh dolinah, Poljanski in Selški, na Cerkkljanskem, Tolminskem, v zgornji Savinjski in v Zadrecški dolini, morda tudi v okolici Slovenjega gradca, v Podjuni in Rožu na Koroškem. Slikarskih poskusov popolnoma neukih »slikarjev«, ki so največkrat krasili samo lastne panje, seveda ne moremo vključiti v ta okvir, prav tako tudi ne tistih slikarjev, ki so nastale brez organske povezave z matičnimi žarišči in največkrat že v poznem 19. ali celo v našem stoletju. To bi veljalo tudi za Kras in bržčas prav tako za končnice s Kozjanskega.

Vsekakor moramo pri razširjanju poslikanih končnic in njihove tradicije računati tudi z drugimi vzroki — predvsem s premestitvami čebelarjev, ki so bili v državni službi, največkrat kot učitelji ali železničarji. Če so, na primer, nekega čebelarja, državnega uslužbenca, ki je čebelaril najprej v okolju, kjer so bile poslikane končnice v navadi, premestili v kraj, kjer jih niso poznali, se je lahko zgodilo, da je vzel čebele na novo službeno mesto ali pa da je poskusil tudi v novem okolju panje okrasiti, kot je bil navajen od doma. Morda si tako lahko razložimo tudi osamljene otoke s končnicami pri Planini nad Sevnico in v Podčetrtku; vsekakor so tamkajšnje končnice primitivne in delo slikarsko neukih ljudi.

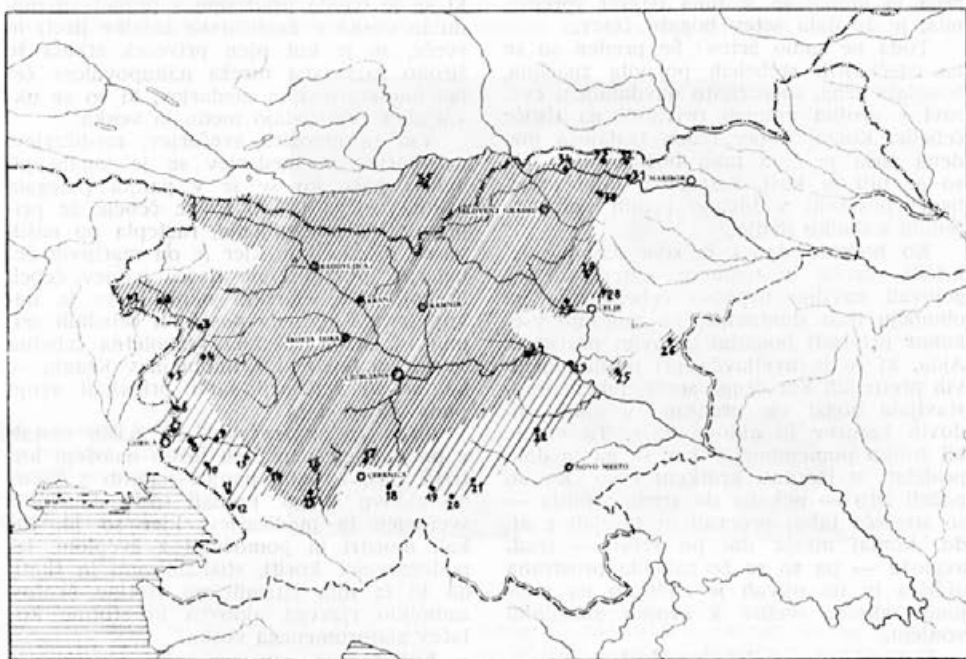
Taka spoznanja pa nam dopovedujejo, da je zaključeno mejo razširjeno-

sti poslikanih končnic težko potegniti. Ta praksa se namreč ni razlila kakor voda iz nekega enotnega vrelna in segla do določenih bregov, marveč je bolj podobna izbruhom ognjenikov, ki so zajeli v svoj radij neko širše okolje. Taki »ognjeniki« so bili pač kraji, kjer so se intenzivno ukvarjali s tem slikarstvom. Tako je tolminsko, idrijsko in celo škofjeloško žarišče seglo na zahodu do Breginja, zajelo Kobarid in Tolmin, v Soški dolini pa je vpliv že pojenjal, tako da najdemo okoli Deskel in Solkana le malo in dokaj preprostih končnic. Segle so celo do Mirna pri Gorici in čez komenski Kras do Sežane, kar pa se je zgodilo šele v novejšem času. V Vipavski dolini jih poznamo okoli Črnič, manjkajo pa okoli Ajdovščine in Vipave. Pač pa nas pozdravijo spet v Podnanosu, kamor so zašle bržčas od postojnske strani, kajti v Pivški kotlini so bile dovolj pogostne. Toda mar res ni poznala poslikanih končnic Cerkniška okolica? Tudi v Ložu vemo le za nekaj posamičnih primerkov, na Blokah pa se menda niso udomačile. V Suhi krajini jih omenjajo poročila v Sodražici, Ribnici in Strugah, a so slikarsko

Kobansko, a vsi ti »valovi« so bili že oslajbljeni. Na Koroškem so zajele predvsem Rož in Podjuno, kjer je bilo pomembno zarišče v Dobrli vasi. — Za končnice okoli Podčetrtna in Planine nad Sevnico smo že zapisali, da gre za osamljena otoka, h katerim bi morali pristiati tudi Buče, kjer naj bi jih bil slikal neki Pavlič; zadnji podatek bo treba še prekontrolirati.

Pogled na začasni zemljevid pokaže, da je kultura poslikanih končnic zajela skoraj polovico slovenskega etničnega

ozemlja, da pa se je zgostila predvsem v njegovem goratem, alpskem območju. Delno je bilo to pogojeno že v porabi kranjskega panja, vendar je zajel ta večje območje kot končnice. Slikovito razporejen alpskega človeka je to kulturo gotovo podpiralo, a brez spretnih, obrtniško šolanih slikarjev bi najbrž nikoli ne bila tako zacvetela. Prav gorenjske podobarske delavnice so ustvarile njeno »ikonografijo« (vsebino) in stilizacijo, ki sta obveljali prav do praga našega stoletja.

Začasni zemljevid ozemlja, kjer — po dosedanjih informacijah — najdemo panjske končnice v času njihove največje razširjenosti. Ozemlje, kjer so končnice pogostejše, je nakazano z gostejšimi črtami, kjer pa jih najdemo le poredko ali v pozni, degenerirani obliki, so črte redkeje. Številke zaznamujejo kraje ob meji tega ozemlja: 1. Borjana, 2. Kobarid, 3. Tolmin, 4. Kanalski Lom, 5. Deskle ob Soči, 6. Solkan, 7. Miren pri Gorici, 8. Renče, 9. Črniče v Vipavski dolini, 10. Komen, 11. Kopriva na Krasu, 12. Sežana, 13. Podnanos, 14. Razdrto, 15. Slavina, 16. Postojna, 17. Begunje pri Cerknici, 18. Lož, 19. Sotražica, 20. Ribnica na Dolenjskem, 21. Struge, 22. Trebnje, 23. Zidani most, 24. Zagorje ob Savi, 25. Jurklošter, 26. Podčetrtek, 27. Šempeter v Savinjski dolini, 28. Vojnik, 29. Dobrna, 30. Ribnica na Pohorju, 31. Ožbolt ob Dravi, 32. Kapla, 33. Remšnik, 34. Muta, 35. Dobrila vas na Koroškem.

SVEČARSKO MEDIČARSKA OBRT NA SLOVENSKEM SKOZI STOLETJA

(Po živem pričevanju)
LOJZE KASTELIC

Legenda pripoveduje, da so naši predniki, ko so zapustili svojo domovino v Zakarpatju in se napotili iskat novo, vzeli s seboj prgišče ajdovih zrn. Po navodilih svojih starost naj bi se naselili tam, kjer bi ta zrna vzkli in obrodila.

Takšno deželo so našli pod mogočnim Triglavom, kjer se čudoviti alpski svet preliva v bogato Panonsko nižino in kjer se skrivnostni Kras utaplja v modrem Jadranskem morju. Tu so zasejali ajdova zrna in komaj se je luna trikrat spremnila, je že dala setev bogato žetev.

Toda ne samo žetev! Še preden so se na rdečkastih stebelcih pojavila značilna, trioglata zrna, so rožnato navdahnjeni cvetovi s svojim vonjem privabili na tisoče čebelic. Komaj dober teden trajajoča medena paša je dala tako bogato bero, da so se ulji in koši, katere so novi priseljenci postavili v bližino svojih koč, napolnili s sladko strdjo.

Ko hočemo danes iz sive davnine izluščiti vzroke in razmere, kateri so pogojevali izredno uspešno čebelarjenje na območju naše domovine, jih moramo vsakor pripisati bogatim ajdovim pasičem. Ajda, ki se je uveljavila pri naših marljivih prednikih kot druga setev, jim je predstavljala bogat vir prehrane v obliki ajdovih žgancev in ajdove kaše. Ta vir je bil toliko pomembnejši, ker se ga je dalo pridelati v izredno kratkem času. Ko so poželi žito — nekako do sredine julija — so strnišča takoj preorali in zasejali z ajdo. Komaj mesec dni po setvi — sredi avgusta — pa so se že zabelila prostrana ajdišča in po njivah je zadišalo na milijone ajdovih cvetov s svojim značilnim vonjem.

V tem času se čebelne družine že začno pripravljati za zimo in ajdova paša jim je bila zadnja, ne le nadvse izdatna, pač pa tudi redna, vsakoletna paša. Ob njej so matice zadnjič močno zalegle, da so se družine pred zazimljenjem pomladile, hkrati pa so si z njo zagotovile izdatno zimsko zalogo. To pa sta dva najpomembnejša pogoja za uspešno čebelarjenje, ki je skoro docela odvisno do dobrega prezimljenja in dobrega pomladnega starta čebelnih družin.

Zal je bilo v tistih časih in še mnogo stoletij pozneje pridelovanje čebelnih pridelkov — predvsem medu in voska — povezano s strahotno, vsakoletno morijo čebel. Preden so namreč izrezali iz panja

težke sate, so čebele v njem zažveplali. To delo so opravljali obrtniki medičarsko svečarske stroke. Na Slovenskem ni bilo večjega kraja, kjer si ne bi služili svoj vsakdanji kruh dva, trije, pa tudi več obrtnikov te stroke, ki so bili povezani v mogočen ceh svečarjev in medičarjev z lastnim cehovskim grbom.

javi parafina v svečarstvu je pa začela svečarsko medičarska obrt naglo upadati. In ko se danes spominjamo našega velikega čebelarja in učitelja Antona Janše, je prav, da se spomnimo tudi naših velikih mojstrov svečarjev in medičarjev, ki so s svojimi mojstrskimi izdelki obogatili našo narodnostno kulturo in razširili slavo naših čebelarjev in njihovih pridelkov širom po svetu.

Pri viru živega pričevanja

Ko sva se z inž. Klunom namenila, da osvetliva svečarsko medičarsko obrt v Janševih časih, nisva imela v mislih brskanja po arhivih za podatki o tej izumirajoči dejavnosti. Te bo morda zbral in obdelal za to poklican zgodovinar. Hotela sva le

videlo, da nima mnogo časa, kajti v sosednjem prostoru so brneli stroji za izdelavo sveč, katere je med tem nadzoroval njegov mlajši sin. In ko nam je še hčerka iz bližnjega »Lectarjevega hrama« postregla s hladnim pivom, je pogovor stekel.

»Vi ste bližnji sorodnik pok. dr. Franca Steleta, ki je bil naš vodilni umetnostni zgodovinar,« sem poskušal zastaviti svoje prvo vprašanje. »Z njim ste se gotovo večkrat pogovarjali o vaši obrti v preteklih časih?«

»Da,« je odgovoril mojster, »pok. dr. France Stele je bil moj bratranec. O naši obrti se nisva veliko pogovarjala, kajti njega je očitno bolj zanimala čista umetnost. Vendar se spominjam, kako mi je nekoč razlagal, zakaj sta se v preteklosti dve obrti združili v eno. Kdaj se je to zgodilo mi ni vedel povedati, rekel pa je,

Kljub osmemu križu, ki si ga je mojster Janko Stele že naprtil na ramena, še vedno opravlja vsakodnevno delo

zabeležiti tiste podatke o življenju in delu naših svečarjev in medičarjev skozi stoletja, ki še žive v spominu redkih pripadnikov te obrti, ali pa ležijo zametani na njihovih podstrešjih, kletah in shrambah v obliki zavrženega orodja in drugih priprav, ali zarumenelih dokumentov in listin.

S tem namenom sva se napotila, jaz s svinčnikom in beležnico, inž. Klun pa s fotografskim aparatom, v Kamnik, k daleč naokoli znanemu mojstru svečarsko medičarske obrti — Janku Steletu. Nisva bila prva! Pri njem so že bili mnogi novina in zbiralci redkosti. O njem so pisali že razni časopisi, domači in tuji, kot o redkem, še živečem in aktivnem predstavniku obrti, ki počasi, a vztrajno odмира.

Kakor drugim, je bil tudi nama takoj voljan potešiti radovednost, čeprav se je

da sta se združili zato, ker se je delo pri svečarjih začelo šele takrat, ko se je pri medičarjih končalo. Medičarji so začeli s pridobivanjem medu in pripravljanjem lect

»ali ni viselo nekoč tako znamenje tudi nad vrati vaše hiše?«

»Seveda, in to več stoletij,« je povzel mojster Stele. Naša hiša stoji na tem mestu že nad štiristo let in je gotovo ena najstarejših hiš v Kamniku. Zgrajena je bila v sklopu gospodarskih poslopij sosednjega samostana frančiškanov, najbrž prav za namene svečarske medičarske dejavnosti, katera je bila v tistih časih pod nadzorstvom cerkvenih oblasti. Od kdaj opravljala v tej hiši to obrt naš rod Steletov, ne vem, pokažem pa vam lahko Obrtni patent izdan v letu 1811 na ime Stele in podpisan od Nemca Ziglerja. Takrat se je namreč v naše kraje doselilo veliko nemških svečarjev in medičarjev, ki so kmalu zavzeli vodilna mesta v našem cehu. Zanimivo je tudi, da je bil izdan v nemškem jeziku, čeprav so tega leta vladali pri nas Francozi, katere je pripeljal Napoleon.«

(Podatek, da se je pred dvema stoletjema doselilo v naše kraje mnogo svečarjev in medičarjev iz Nemčije, kaže na to, da je bilo takrat čebelarstvo pri nas na izredni višini. Kajti le tako razvito čebelarstvo na roje je lahko preneslo vsakoletno morijo čebel v takem obsegu, ne da bi se zaradi tega zmanjšalo število panjev. In to je bilo možno zaradi vsakoletnih, bogatih ajdovih paš.)

»Kje pa se nahaja to znamenje sedaj?« sem ga vprašal.

»To je zanimiva zgodba. Nekoč nam je zbolela krava in naključje je hotelo, da jo je prišel pogledat znani kamniški zbiralec starin, veterinarski nadzornik Nikolaj Zadnikar. Ko ga je žena vprašala za plačilo zdravljenja, ni hotel vzeti denarja, pač pa da bi rad tisto znamenje, ki visi nad vrati. In žena mu ga je dala... Kje je to znamenje sedaj, ne vem, razmišljanj pa o tem, da bi ga zahteval nazaj, ker se mi zdi, da mi je bil odvzet nepošteno. Šele sedaj vem, kakšna dragocenost se mi je na ta način zmuznila iz rok, saj je teh znamenj ohranjenih po svetu zelo malo, pri nas pa je menda to edino.«

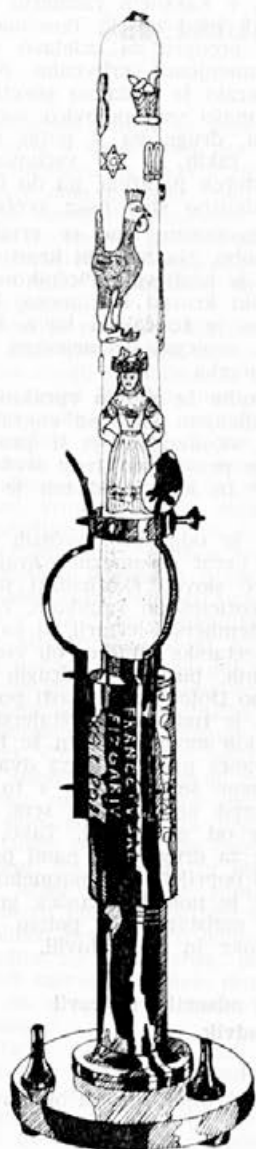
Med tem razgovorom se nam je pridružila tudi živahna soproga mojstra Steleta in prinesla cel zabojček modelov za odlivanje voščениh figuric, največ v obliki škofjeloškega kruhka.

»Vidite,« je nadaljevala, kot bi vedela kaj nas zanima in kot da je sledila doterdanjemu razgovoru, »to so pa 'forme', s pomočjo katerih izdelujemo voščene okraske.«

Pred naju je razložila modelčke najrazličnejših oblik. Mnogi so bili že močno črvi, od vseh pa je odsevala častitljiva starost. Na vprašanje, od kod imajo to-

liko teh lepih modelov, sta se oba nasmejala, potem pa je žena dejala:

Zanimalo naju je, kako naredijo iz voščenih kolačev voščene oblace, v kakršnih se vosek beli. Mojster naju je popeljal v malo nižji prostor, kjer nama je

Z odlivki škofjeloških kruhkov okrašena sveča na umetniško izdelanem podstavku s posvetilom.

Svečo je izdelal mojster J. Stele po zamisli in osnutku prof. arh. Plečnika za osemdesetletnico pisatelja F. Finžgarja

pokazal veliko korito, zraven pa velik bakren kotel za topljenje voska. Vosek v kotlu topijo ter ga v tankem curku vlijejo na poseben boben, katerega vrtijo nad koritom tako, da se dolnji del namaka v vodo v koritu. Vosek, ki pada na boben, se na njem splošči v ploščico, katera se potem v vodi odlepi od bobna in zaplava na površino vode. Od tam te ploščice ali oblace znesejo na lese, kjer se potem obelijo do snežno bele beline.

Med beljenjem je treba vosek še tri do štirikrat pretopiti, tako, da popolnoma izmeče iz sebe razne primesi, največ cvetnega prahu, katerega je tudi v navidez najčistejšem vosku do šest odstotkov. Na lesah je treba oblace večkrat premešati, pred dežjem pa lese potegniti pod streho. To je posebno neprijetno, če se ponoči pripravlja k nevihti.

Ko sva se dodobra seznanila z načinom beljenja voska, sta naju mojster in njegova soproga odpeljala v posebno shrambo, kjer hranijo razno orodje, katerega deloma še uporabljajo, največ pa ga hranijo kot spomin na minule čase, ko se je vse to rabilo. Največ je bilo z različnimi podobami ter umetno-kovaškimi izdelki okrašenih skrinj, v kakršnih so vozili lect po semnjih. Na teh sejmihi so imeli po pripovedovanju mojstra Steleta svečarji in medicarji svoje šotore v posebnih oblikah, tako, da se je že od daleč videlo, kje se dobijo lectova srca ali voščene sveče.

Na neki skrinji se je kot nov bleščal bakreni kotlič za točenje in prodajo medicine. Kot je pripomnil mojster Stele, so se s kuhanjem medicine bolj ukvarjali Štajerski medicarji. Na Kranjskem medicine niso veliko kuhali.

Okrog po policah so ležali razni pripomočki, ki so še, ali pa so bili nekoč v rabi. Mojster nam je s posebnim ponosom pokazal svečnik, v katerem so nosili svečo pred procesijami. Še in še bi lahko našteval, kaj vse sva videla v tej shrambi in na podstrešju mojstra Steleta, vendar bi se rad zadržal pri majhnih voščenih figuricah, katere sem po naključju zagledal vse zaprašene na neki polici

rico, ki je predstavljala dojenčka, za zdravje živine figurico tiste živali, ki je obolela, za zdravje noge figurico v obliki noge, za zdravje oči figurico oči itd. Vprašal sem mojstra, če ve, ali so bili taki običaji tudi po drugih krajih naše domovine, pa mi je dejal, da ne ve, misli pa, da je bil ta običaj udomačen le v okolici Kamnika.

V mislih sem se izgubil v davno pretekli čas, ko je najbrž nek podjetni župnik ali učeni prior samostana oznanjal ljudem, da si lahko izprosijo zdravja z darovanjem voska v obliki figuric. Očitno si je želel na ta način založiti z večjimi količinami voska, ki je predstavljal v tistih

Skupina votlih voščenih figuric, kakršne so nekoč darovali cerkvi okolščani Kamnika, da bi si na ta način izprosili zdravja za tisto, kar je predstavljala figurica

časih veliko in trajno vrednost. Kot izgleda, pa so bili verniki prav tako pametni in so namesto masivnih darovali le votle, kot pero lahke voščene figurice, katere so jim izdelali takratni mojstri svečarji.

Prav nazadnje naju je mojster Stele popeljal še v delavnico, kjer izdelujejo sveče s sodobnimi stroji in pripravami. Toda to niso več sveče iz dišečega voska, katerega vonj mojster Stele tako zelo ljubi. To so sveče iz parafina in stearina, ki pa mu očitno niso tako pri srcu, kot voščenke. Takole je izrazil svoje nezadovoljstvo, medtem ko je naravnal tekoči trak več kot 5 cm debele parafinske sveče:

»Da, da, parafin! Komaj pred 50 leti se je pojavil, pa je že skoro uničil našo obrt. Ko sem bil še vajenec, smo izdelovali le voščene sveče. Ko pa se je pojavil parafin in stearin, so bili izdani zelo strogi predpisi, v kakšnem razmerju smo ga lahko mešali med vosek. Posebno natančni so bili predpisi za izdelavo sveč, ki so bile namenjene cerkvenim obredom. Tako je moralo še nedavno goreti na oltarju med mašo vsaj polovico sveč iz čistega voska, druge pa v petih različnih vrstah; od takih, ki so vsebovale zelo majhen odstotek parafina, pa do čiste parafinske, odnosno stearinske sveče.«

Med razgovorom smo se vrnili nazaj v dnevno sobo. Na masivni hrastovi mizi, nad katero je kraljevala Plečnikova umetnina v obliki krasno izdelanega, lesenega lestenca, nas je že čakala kava, ki jo je prinesla iz svojega »lectarjevega hrama« mojstrova hčerka.

»Če dovolite še zadnje vprašanje« sem se med srebanjem kave še enkrat obrnil na mojstra. »Koliko vas je še pravzaprav živih takihle pravih mojstrov svečarjev in medičarjev? In koliko od teh je še aktivnih?«

»Vidite,« je odgov

ČEBELARJEVA OPRAVILA V SEPTEMBRU

IVAN KRAJNC

V septembru moramo končati vsa glavna opravila v čebelnjaku, ter s tem omogočiti družinam, da bodo v redu prezimile. Za vsa ta dela moramo imeti dosti potrpljenja in temeljito pregledati vse družine tako, da ugotovimo splošno stanje. Na osnovi ugotovitev ob pregledu lahko ukrepamo in takoj odstranimo vse morebitne pomanjkljivosti.

Najprej je potrebno, da še dodamo čebeljim družinam mlade matice, v kolikor še nismo mogli tega že prej storiti. Za to je sedaj zadnji čas. Vse matice, ki so starejše od dveh let je najbolje zamenjati. Tudi mlajšim maticam, ki se niso dobro pokazale v zaleganju, ne smemo priznati. Matice, ki v avgustu pri dobri paši ali dražilnem krmljenju niso obilno zalegale, brez pomišljanja odstranimo in s tem družinam omogočimo uspešen razvoj. V tem času uspešno dodajamo matice le v matičnici. Matičnico, zvito iz žične mreže zamašimo z ene strani s papirjem, a z druge strani s sladkornim testom, obesimo v notranjost gnezda na gornji del sata.

Zdravje čebel je glavna briga čebelarja. Ob pripravi čebeljih družin za prezimovanje moramo na to polagati še posebno pozornost. Če pred panji opazimo čebele, ki se s težavo premikajo ali da ob vzletanju padajo na tla, ter ne morejo vzleteti in pri tem opazimo, da imajo nabrekli zadke, lahko pomeni, da čebele bolujejo na noseči. Če ta pojav ni obsežen, take družine lahko rešimo z zdravljenjem. V tem primeru pošljemo 40 do 50 čebel na bakteriološki pregled. Ko dobimo diagnozo in navodilo za zdravljenje, pristopimo k delu. Tudi satovje sumljivih družin moramo poslati na pregled za hudo gnilobo čebelje zalege.

Sortiranje satovja je tudi neobhodno potrebno delo, če satja nismo sortirali pri točenju. V čebelnem gnezdu je lahko le dobro satovje, iz katerega se je izvalilo nekoliko generacij čebel. Trotovino, kakor tudi pokvarjeno satje in starino odstranimo iz panjev, medtem ko mlado satje damo ob strani gnezda z obeh strani. Tako razporejeno satje omogoča, da se čebelja družina koncem zime in v zgodnji pomladi pravilno razvija. Šele ko nastopi dobra paša na sadnem drevju, bo matica zalegala

v mlado satje. Ako bi takšno mlado satje pustili v sredini plodišča, bi napravili veliko napako. Predstavljalo bi oviro, ker je hladno in matica se takemu satju ogiba; tako bi se zalega skrčila na 2 do 3 sate in bi s tem kljub drugim dobrim pogojem bil preprečen normalen razvoj čebelje družine v zgodnji pomladi.

Čebelja družina potroši za prezimovanje in normalen razvoj do glavne paše 15 do 20 kg hrane. V kolikor tega družina ni nabrala, smo dolžni manjkajoče dokrmili. Super družine v nakladnih panjih potrebujejo

nji sati z gornje strani napolnjeni s pokritim medom.

Krmljenje čebel končamo do kraja septembra, medtem ko čebelarji v obmorskih krajih to delo lahko zavlečejo v oktober.

Krmimo z raztopino 1 : 1 (liter vode na 1 kg sladkorja). Nikoli bolj gosto, ker v naravi dobi čebela redko medicino, ki jo inventira čebelji želodec. Goste raztopine pa ne more čebela predelati; zato starejše čebelarske knjige učijo zmotno, da moramo za zimsko zalogo dodajati večje količine hrane hkrati in povrh še gosto. Po takšni hrani čebele kaj lahko obolijo, kakor sem to že pretekli mesec opisal. Dokaz, da suhe mane čebela ne nabira, posebno tam ne, kjer na gozdni paši žejajo za vodo. Čebelam, katerim manjka voda, živijo trikrat manj časa. Zato v gozdovih, kjer je le redko dovolj vode, čebele tako množično propadajo.

Ako čebelar krmi na zalogo polagoma v malih količinah, največ po liter dobri družini dnevno, si pripravi čebela kvaliteto zimnico. Razen tega matica zalega do pozne jeseni, a stare delavke, ki so nosilci raznih bolezni, se z delom uničijo. Tako stopa čebelja družina z mladimi čebelami in zdravo hrano v zimski čas, ki je za čebele in ves živi svet najtežji.

Praviloma moramo končati krmljenje čebel do časa, ko v naravi ni več nobene paše. Če zunaj ni več paše, so čebele zelo občutljive. Zelo rade stikajo okrog tujih panjev in ropajo. Ko opazimo tuje čebele po bradah, takoj prenehamo s krmljenjem za nekaj dni. Ko se vse umiri, s krmljenjem zopet nadaljujemo. Iz izkušenj lahko povem, da nepreviden čebelar sam povzroči ropanje; zato vsako jutro

preglej, če ni ostala polita hrana po bradah ali kjerkoli v bližini čebel. Vse lepo pobriši in operi, pa ne boš imel nikoli ropanja v svojem čebelnjaku.

Zgodi se pa, da pride do ropanja. V tem primeru zapri vse panje za nekaj ur in odpri zadaj vratca panjev. Navadno se že po eni uri vse umiri. Ko se je vse umirilo, odpri panje, vendar zoži žrela po moči družine, slabšim družinam zoži žrela bolj, močnejšim pa manj. Če močni družini preveč zoži žrela, se bo vznemirila in čebele bodo množično vrele iz panja, kar pa za mir v čebelnjaku nikakor ni dobro. Zapomnimo si, da so brezmatične družine prve žrtve roparic, zato takih družin ne smemo držati v svojem čebelnjaku.

V zimo moramo iti le z močnimi družinami, zato slabiče pridružujemo močnim družinam. Slabičev ne dodajamo slabotnim družinam. Najlaže združimo čebele tako, da nezaželeno matico odstranimo, nato pa vsadimo v zgornjo etažo nove družine z mlado matico. Družini ločimo s časopisnim papirjem tako, da se čebele polagoma združijo, ko pregrizejo papir. Štiri ali pet satarje z rezervnimi maticami lahko prezimujemo v mediščih, kjer navadno prezimijo kar dobro, ker dob

Vsaj polovica naj bo dobrega cvetličnega medu, druga polovica pa je lahko sladkor.

Izkušnje so pokazale, da so najbolj rodovitne in uspešne mlade matice, stare eno ali dve leti. Za te se je čebelar porugal že med letom, saj dobro ve, kateri plemenjaki so najboljši. Zato je vzrejal prav od teh, lahko pa je dobil kako dobro matico tudi od zanesljivega vzrejevalca ali pa s plemenilne postaje. Najboljše so mlade matice iz plemenjakov, ki nam vsako drugo ali tretje leto preležajo.

Sredi septembra, ko navadno začenja mo z zadnjim pregledom pred zazimljenjem, mora imeti čebelja družina polno plodišče mladih čebel, poleg tega pa vsaj šest ali sedem zaleženih satov. Iz teh se bodo izvalile mladice v drugi polovici septembra ali v začetku oktobra. Omenil sem že, da so te mlade čebele porok za dobro prezimovanje in za vsakršen uspeh v prihodnji pomladi. Te mladice živijo od oktobra do maja, torej celih sedem mesecev prav zaradi tega, ker gredo v zimo spočite in neizčrpane. Jeseni obilno uživajo obnožino, zaradi katere se nekako »zdebele«. V njihovih telesih se zaradi uživanja bogate obnožinske, beljakovinske hrane nakopičijo maščobni delci v nekem posebnem maščobnem sloju, ki napravlja mlade čebele odporne proti zimskim nevšečnostim in tudi boleznim. Take mlade čebele zlepa ne zbole za nosemo, če so imele v jeseni obilno obnožinsko pašo in če jih nismo preveč zaposlili s predelovanjem sladkorne raztopine.

Za zimnico mora imeti vsak panj najmanj 12 do 15 kg primerne zimske hrane. Gozdni, kostonjev in manov med ni primeren za prezimovanje in ga moramo zato iz plodiščnih satov brezpogojno iztočiti. Sicer pa smo se za zimsko zalogo pobrigali že ob točenju cvetličnega medu. Plodišč se nismo dotaknili in tako sta ostala krajna sata polna odličnega cvetličnega medu, nad zalego pa smo pustili lepo zadeleno venco tega medu. Na jesenski paši so čebele nanesele še več medu v plodišče in podaljšale venco medu proti zalegi. Če jesenske paše ni bilo, smo s smotrnim krmljenjem na zalego in zalogo poskrbeli, da je matica lepo zalegala in da so odvečno dodano hrano čebele že vskladiščile za zimo. Tako ima taka čebelna družina že skoro tri četrtine potrebne zimnice v panju. Manjkajočo četrtino lahko dodamo v prvi ali drugi polovici septembra. Z njo namreč ne bomo prav nič obremenili mladih čebel, najmanj pa tistih, ki se bodo še polegale. Tako bodo ostale mlade čebele spočite in šle neizčrpane v zimo. Nič ni bolj škodljivega kot obremeniti zdaj tik

pred zazimljenjem mlade čebele, ki morajo včasih predelati tudi deset ali celo več litrov sladkorne raztopine. Zaradi naporenega predelovanja se te čebele tako izčrpajo, da gredo močno oslabiljene in iztrošene v zimo, saj so za predelovanje sladkorja porabile

iz tega ali onega razloga jeseni oslabele, jih zožimo na šest ali sedem satov, nastalo praznino pa zapolnimo s papirjem ali lesno volno. Take družine nam bodo odlično prezimile, spomladi pa jim bomo namesto dražilnega krmljenja dajali odkrite medene sate.

Sladkorni raztopini ne dodajamo za zimo nobenih zdravil ali kakršnihkoli dodatkov. Pozimi čebele ne potrebujejo mineralnih snovi. Primeren med ali pa dobro predelana sladkorna raztopina sta odlična zimska hrana. Če so bile čebele spomladi noseče in se bojimo, da bi se bolezen spomladi spet ne pojavila, začnimo konec avgusta dodajati fumidil. Znani nemški čebelarji strokovnjak dr. Karl Dreher priporoča fumidilovo kuro, in sicer tako, da dobe čebelarne družine konec avgusta nekaj litrov sladkorne raztopine s fumidilom, potem pa zadnja dva litra te raztopine dodamo šele čez en teden ali dva, ko se povale zadnje čebele. Tako použijejo in porabijo čebele

sladkorno raztopino z zdravilom že jeseni in gredo zdrave v zimo.

Med krmljenjem popazimo, da ne bo nastalo ropanje. To je nevarno zlasti tam, kjer so v bližini tudi druge čebele. Zato panje pripravimo, dokler se čebele ne umire in ne stisnejo v zimsko gručo. Poskrbimo, da se bo notranjost panjev dobro presušila. Vsakršna vlaga močno škoduje čebelarjem. Okenca v panju bomo ob prvih hladnih dneh prekrili z eno ali dvema polama časopisnega papirja, topleje pa jih bomo odeli šele ob prvem zmrzovanju sredi novembra. Panji bodo prezimovali ob odprtih žrelih, da prihaja sveži zrak neovirano vso zimo v panj. Kjer je nevarnost, da bi zašle v panje miši ali rovkve, poskrbimo za primerne zapuhe.

Zdaj potrebujejo čebele samo še mir. V panjih je dovolj dobre zimske hrane, mladih čebel in tudi mladih matic. Lahko smo brez skrbi, da bodo močne in zdrave dočakale sončno pomlad in spet razveseljevale čebelarja in njegovo okolico.

OČKA SE JE ODLOČIL, DA BOMO TUDI MI GOJILI ČEBELE

Tako kot jaz, imajo vsi v naši družini zelo radi živali. Majhne ribice v dveh akvarijih, muček Miki, papagaj Jaka, nekaj deset golobov in nekaj kokoši so dolgo sestavljali dodatek naši družini. Ker imamo velik vrt in dvorišče in je v njiju dovolj prostora za vsa ta majhna bitja, se je moj očka pred kratkim odločil, da bomo gojili tudi čebele.

Brat je vse šolsko leto obiskoval čebelarji krožek v šoli, očka je kupil in si sposodil precej knjig o čebelah, ki sta jih z bratom pridno prebirala, mamica in jaz sva pa prebarvali panje, ki smo jih kupili.

Kmalu smo se z avtom odpeljali po čebele, in čeprav sem se bala, da me bodo opikale, sem odšla zraven. S seboj smo vzeli prazen panj in vanj je čebelar preložil iz svojega panja čebele. Skrbno smo zapahnili žrelo panja, kjer čebele iz

ROJ Z DEVETIMI MATICAMI

FRANC ZUPANČIČ

Od časa, ko sem se srečal z Abrahamom, se po opravljenem šihu in kosilu rad vležem in malo odpočijem.

Dne 17. julija me iz tega blaženega mirovanja pokliče ob 15. uri štiriletna vnukinja: Vstani deda, roj! Nisem mogel verjeti v resničnost poziva. Roj, v sedanjem letnem času, saj mi je še spomladi nezajelen. Se pa tudi to zgodi, če ni na voljo časa za redno kontroliranje družin. Vstanem, da bi se prepričal kako je z rojem in že zagledam nekako čuden ples rojivk, ki je šumel visoko v krošnji bresta, spet druge pa si mi zum-zumale okoli glave, ko sem jih opazoval.

Grem v čebelnjak, da vzamem vse potrebno za ogrebanje roja, ko se umiri. Ob vrnitvi ni bilo opaziti čebel ne na brestu in ne na nizkih jablanah. Ozirajoč se po drevju zagledam temno senco v samem vrhu visoke divje hruške. Splezam na 16 metrov visoko drevo, da si ogledam situacijo. Ko prilezem do čebel, me spreleti nepojasnjen srd, ko vidim, kako se rojeva gmota širi od samega vrha za poldrug meter vzdolž samega debla. Takoj mi je bilo jasno, da zaradi tankih vejic in razsežnosti rojeve gručice ne bo lahko opravilo. Obšla me je celo misel, da je bolje roj pustiti kot tvegati; hkrati pa me je nekak čebelarski čut priganjal: Reši ga pred propadom, saj je tvoji! In že snujem rešitev problema: Morda pa le najdem v gruči matico, s katero bom priprto v maticnici zvalil roj v ogrebnik. V tem hipu jo pa tudi zagledam in srečno ulovim. Kar žarek sem od zadovoljstva. Roj je moj, sem si mislil, ko sem držal v roki ujeto matico. Zet je še mlad fant in je kot veverica spretno plezal z drevesa po maticnico. Pripremam matico, jo postavim na dno ogrebnika in opazujem gručo. Nobene spremembe; zato stresem deblo, da bi padlo vsaj nekaj čebel v ogrebnik ob deblo. In glej, takoj so se spet dvignile in se pridružile živemu obroču debla.

Kaj pa, če je v gruči še ena matica, pomislim, in že jo zagledam, kako na hruškinem listu sama nekako vznemirjeno trepet. Stegnem roko, da bi jo ujel; bila pa je previsoko in hitrejša ter se zgubila med čebelno gručo. Zet je moral po drugo maticnico. Predno pa se je vrnil, sem imel v roki že drugo matico. Tudi njo denem

na dno ogrebnika, v gruči pa nobenega znaka spremembe. Kaj za zlodeja jim je, mi roji po glavi; menda pa ja ni še več matic? In že zagledam tretjo in jo srečno ujamem; kmalu zatem pa še četrto, ki sem jo pa v roki stisnil, ker nisem imel pri roki maticnice.

Vtem pa že zagleda zet, kako mi pod mrežo klobuka pleše že peta matica in zopet je moral po maticnice, sam pa sem matico ujel in jo nato priprl. Vendar pa čebele še

V SKLAD za gradnjo Čebelarskega izobraževalnega centra so nadalje prispevali:

Skupščina občine Kranj	1.000.—
Čebelarska družina Rače	400.—
Anton Seifert, Ljubljana	500.—
Konrad Seifert, Ljubljana	105.—
Av gust inž. Gril, Grosuplje	108.—
Marija Ferenčak, Ljubljana	5.—
Pisarna Zveze (potrdila)	50.—
Fedor Lužovec, Ljubljana	100.—
Janez inž. Kobe, Ljubljana	50.—
Blaž Koncilijs, Dobrnič	20.—
Miha Zevnik, dekan, Dobrnič	50.—
Čebelarska družina Barje (Ljublj.)	420.—
Alojz Starič, Polhov Gradec	15.—
Roman Osterc, Logatec	10.—

Člani čebelarske družine Gornji grad:

Peter Slatinšek	50.—
Anton Zmavc	50.—
Franc Marolt	50.—
Ludvik Remic	50.—
Anton Kolar	50.—
Ivan Čretnik	50.—
Dane Krajnc	50.—
Ivan Presečnik	50.—

Franc Zaleznik	50.—
Ludvik Krebs	20.—
Franc Bezovšek	50.—

Čebelarsko društvo Litija	3.000.—
Pisarna Zveze (potrdila)	50.—
Čebelarsko društvo Tolmin še	250.—
Anton Stih, Staro selo, Tolmin	60.—
Hribar Jože, Hoče (Maribor),	110.—
Ivan Groznik, Toronto, Canada	211.30
Čebelarska družina Domžale	3.000.—
Tone Novak, gor. Radgona	25.—
Ivo Gojsnikar, Maribor	10.—
Čebelarsko društvo Črnomelj (opeka)	30.—

Člani čebelarskega društva

Novo mesto:	
Viktor Primožič	100.—
Franc Povše	100.—
Viktor Blatnik	50.—
Uroš Kastelic	20.—

Franc Seifert, Zg. Šiška-Ljubljana	500.—
Čebelarska družina Kamnik	5.000.—
Rudi Štamic, Zrkovska, Maribor	20.—
Ivo Majcen, Ljubljana	100.—
Stane Potokar, Ljubljana	100.—
Franc Drolc, Motnik	25.—
Anton Stropnik, Ankaran	55.—

Čebelarska družina O

Naš čebelarški nestor TONE VERBIČ je dopolnil 85 let življenja

Rojen je bil 16. septembra 1888 v Hrušici pri Ljubljani. Oče Franc je bil mlinar in strojar, mati Antonija pa je bila gospodinja in velika ljubiteljica rož. Ljubezen do rož je prenesla tudi na našega Toneta. Že v mladih letih je gojil veliko željo, da bi bil kmet. Starši pa so ga dali v gremijalno trgovsko šolo, kar je bilo odločilno, da se je posvetil trgovskemu poklicu. Njegovo življenje kot šolar in vajenec je bilo dokaj trdo in je odločilno vplivalo na oblikovanje njegovega značaja. Vedno je visoko cenil vsakršno delo in delovne ljudi. Leta 1923 je postal samostojen trgovec. Odločil se je za trgovino z delikatesami in kolonialnim blagom. Trgovina mu je lepo uspevala. Kakor povsod med ljudmi, je bil namreč tudi v trgovskem poslovanju izredno ljubezniv, pošten in ustrežljiv. Zato ni nič čudnega, če ga je dvor z uradnim dokumentom počastil za svojega dobavitelja. Bil je tudi med vodilnimi člani predvojne trgovske organizacije. Za njegovo trgovsko poštenost in za njegovo socialno gledanje je zlasti značilna okrožnica, ki jo je kot načelnik sekcije trgovcev s špecerijskim in kolonialnim blagom izdal 6. 12. 1940, torej malo pred drugo svetovno vojno. Naj navedem le nekaj značilnih začetnih odstavkov iz te okrožnice, iz katerih se zelo dobro odraža njegov značaj.

«Strogo zaupno. Vsem članom sekcije!

Z ozirom na pomanjkanje krušne moke, ki je nastopilo tako nepričakovano že sedaj in ne šele meseca marca, kakor smo to pričakovali, priporočamo v interesu naših članov in v interesu preskrbe ljubljanskega prebivalstva, posebno socialno šibkejšega, spodnja navodila...

Pri tem me vodi predvsem želja, da to malo zalogo krušne moke, ki jo bomo še dobivali, kakor tudi ostale manjkajoče predmete, brez pritiska od zgoraj resnično pravilno razdelimo med svoje odjemalce, ne oziraje se na osebne simpatije ali na naše »tako imenovane boljše« stranke.

Brezpogojno je treba, da se glede tega sami sebe strogo discipliniramo in da ne bomo dajali ne našim odjemalcem, ne kontrolnim oziroma prehranjevalnim oblastem povoda za pritožbe.

Pri razdeljevanju moke je treba strogo ločiti dobro situirane odjemalce od finančno šibkejših. Ne samo, da so bogatejše stranke imele možnost pripraviti si večje

zaloge blaga, posebno moke, one so tudi danes še v stanju kupiti moko ničlarico in tako omogočiti trgovcu, da postreže s krušno moko svojega revnejšega odjemalca.

Na vsak način pa je naša sveta dolžnost, da skrbimo za to, da bo krušna moka v prvi vrsti za revnejše (pa naj so to delavci, uradniki, obrtniki itn.) odjemalce z večjim številom otrok.»

me v korist društvene organizacije. Svoje stališče vedno zastopa odločno in pri tem opozarja na posledice v primeru, če bi bil sprejet prenačilen — nepremišljen sklep. Kljub tej odločnosti in morebitnemu nasprotovanju drugih pa v svoji ljubeznivosti ne zna nikogar užaliti in na ta način kmalu razoroži svojega morebitnega nasprotnika z ljubeznivim nastopom.

Za njegove zasluge za čebelarstvo ga je Zveza čebelarskih društev odlikovala z

najvišjim odlikovanjem, z redom Antona Janše I. stopnje.

Našemu Tonetu želimo ob 85-letnici njegove življenjske poti, da bi bil še dolgo med nami, da bi nam še dalje pomagal z nasveti iz svoje bogate zakladnice življenjskih izkušenj, predvsem pa, da bi po svojem plodnem poklicnem delu v zadovoljstvu pri čebelah še dolgo užival jesen svojega življenja.

Prijatelji

ČEBELARSKO DRUŠTVO RADOVLJICA JE RAZVILO SVOJ PRAPOR

Le malo časa je še preostajalo do Janševe spominske proslave na Breznici, zato je bilo treba pohiteti z delom za razvitje prapora čebelarskega dru-

belarskega muzeja v avli radovljiške graščine, ki je bila za to priložnost ustrezno okrašena.

Ko je ob 10. uri občinstvo napolnilo

Motiv
iz čebelarskega
življenja na praporu

štva Radovljica, kajti prapor je moral biti na Janševi proslavi že navzoč.

Ker smo čebelarji pokupili mnogo žebličkov, so bili s tem že kriti vsi nabavni stroški.

Razvitje prapora je bilo v soboto, dne 4. avgusta t. l., pred samo otvoritvijo prenovljenega in razširjenega če-

avlo, je pred razvitjem zastave prebral društveni tajnik Franc Globočnik okvirno poročilo o dosedanjem uspešnem društvenem delu, nakar sta zastopnika občin Radovljica in Jesenice pripela spominska trakova, za tem je pa prejel zastavonoša prapor v varstvo.

Vtem ko je na eni strani prapora

**Tajnik Franc
Globočnik daje
poročilo o društveni
dejavnosti**

upodobljen simboličen motiv iz čebelnega življenja, krasi drugo stran emblema Apimondie.

Po pozdravnih nagovorih in čestitkah so se vsi navzoči podali v prvo

nadstropje gradu, kjer je bila otvoritev prenovljenega muzeja. Na ta način je dobil praznik radovljiške občine tudi s te strani svojo vsebino.

Valentin Razingar

ODLIČNO USPELI ČEBELARSKI TABOR NA BOGENŠPERKU

FRANCE GUNA

Res, — dvomim, da bi bil še kdaj kak naš čebelarški tabor uspel bolje kot tabor zasavskih čebelarjev, ki je bil 17. junija 1973 na gradu Bogenšperk pri Litiji. Večje množice so se zbrale le še k Janševi proslavi na Breznici, ki pa je bila namenjena seveda vsej Sloveniji in je imela sploh značaj mednarodne prireditve.

Litijani kot organizatorji nas torej tudi to pot niso razočarali. Duša vsega organizacijskega dela je bil spet agilni in neugnani čebelarški veteran Ivan Vrtačnik, ki je bil predsednik pripravljalnega odbora. Pobuda za to velikopotezno akcijo se je spočela v njegovi glavi, ko sva se srečala lani na Zibelnikovem taboru v Polhovem Gradcu. »Ali bi ne bilo lepo, France, če bi še mi v Zasavju spravili skupaj kaj takegale?« mi je navdušeno razodel svojo idejo. »Mhm«, sem mu prikimal v nadi, da bo do pomladi že vse pozabil. »Ali si za to?« — »Mhm«, sem mu prikimal vdručič, a še bolj polahko, ker vem, kaj se pravi naložiti si na grbo tolikšno breme.

Toda Ivan ni pozabil. Kmalu so sestavili v Litiji močan pripravljalni odbor: sami zavedni delavoljni in vztrajni člani čebelarji. Vsak je dobil svoj resor, za katerega pa si je sam potem poiskal ustrezno število zanesljivih, poštenih in vestnih sodelavcev. Imeli so 13 sej in še 5 sej skupno z upravnim odborom. Poleg tega so se zadnje tedne pogosto zbirali na gradu Bogenšperk h konkretnim pripravam. Prireditve je bila zasnovana zelo na široko, saj je šel promet kljub požrtvovalnemu prostovoljnemu delu v milijone. Z nabiralnimi akcijami in propagando so poprijeli tako intenzivno, da jim skoro ni moglo spodleteti. Tvegano je bilo samo še vreme, ki je bilo tiste dni silno muhasto. A pogumnega podpira sreča: prav tisto nedeljo se je nebo odprlo in sonce se je smehljal od jutra do večera. Finančni uspeh je bil presenetljiv tako, da se kar ne sme povedati.

Še bolj razveseljivo pa je, da je bil tudi moralni uspeh popoln. Program se je odvijal kot po vrvi. Čebelarska razstava, ki je bila v dvorani nekdanje Valvazorjeve knjižnice, je zbujala mnogo zanimanja. Domači čebelarški strokovnjaki so obiskovalcem dajali izčrpna pojasnila. Med mnogimi drugimi eksponati smo videli: luknjač, ki na električni pogon zavrtja v satnik po štiri luknje hkrati, ostanke panja, ki ga je razdejal medved; rekordno težke medene sate, redkost letošnje letine int. Imeli smo

priložnost videti zelo lično izdelan Znidaršičev panj z vsemi najnovejšimi izpopolnitvami. Ob tem se je razvila živahna razprava in so se izmenjavale različne misli. Jaz pa sem mnenja, da bi morali naši novatorji v večji meri stremiti za poenostavljenjem. Naši panji postajajo vedno bolj

ge, ki ji gre za naklonjenost in razumevanje vse priznanje.

Za začetek je spregovoril tovariš Vrtačnik, nakar so se zvrstili ostali govorniki, med katerimi je nastopil z daljšim govorom zastopnik Socialistične zveze. V imenu Zveze čebelarških društev Slavenije je govoril tovariš Boris Modričan, ki je dobro poudaril pomen čebelarstva ter se obenem z izbranimi besedami spomnil našega slavnega rojaka Antona Janše. Slovesnost je zelo povzdignil odlični moški zbor, godba na pihala, dobro naštudirane deklamacije ter živahna folklorna skupina.

Za prijateljska srečanja je bilo mnogo priložnosti. Dosti udeležencev je prišlo že v dopoldanskih urah, popoldne pa so ljudje prihajali prav množično, deloma z avtobusi, deloma z lastnimi vozili, tako da je bilo nazadnje kar težko dobiti prostor za parkiranje. Prihitali so z vseh strani, iz vseh sosednjih župnij in občin, iz vsega

Zasavja — od Kresnic preko Zagorja in Hrastnika tja do Radeč. Čebelarji iz Grosupelj so prišli s svojim praporom.

Srečno naključje je nanese, da sem sredi gneče in vrvenja naletel tudi na drago znanko Bučarjevo Fani.

Fani se je ta dan držala sila slovesno, saj je njen oče prvi zastavonoša čebelarškega prapora. Bil je torej junak dneva. To pa ni kar tako.

Je pač tako, da ima čebelarški tabor dva dela: prvi, uradni, krajši del ki naj služi povzdigi čebelarstva, ter drugi, veliko daljši del, ki pa je namenjen prijateljskim »srečanjem« in dobri volji. Zakaj torej ta drugi, najdaljši in najbolj izčrpni del našega slavlja ne bi dobil vsaj nekaj odmeva v Slovenskem čebelarju! Vendar — sreča, da sem še pred sončnim zatonom odkuril ob Savi navzdol, ker bi se sicer najbrž res nabral storij, ki bi jim ne bilo konca!

Del udeležencev na taboru: v sredini sedi predstavnica kmetijske zadruge, na njeni desni predsednik pripravljalnega odbora Vrtačnik, na njeni levi pa društveni predsednik Jesenšek

OPRAVIČUJEMO SE!

Iz objektivnih in subjektivnih vzrokov, ki so izven naše redakcije, smo v zamudi s to dvojno številko, za kar se opravičujemo. Prihodnja (novembrska) številka bo redno izšla.

Vse naše sodelavce prosimo strpnosti, če niso njihovi prispevki objavljeni v tej številki. Pridejo na vrsto v prihodnji.

Uredništvo

VABILO ČEBELARJEM!

Na strokovno in tovariško srečanje ob 80-tem rojstnem dnevu in 65-letnici čebelarškega snovanja nestorja Franca Kirarja, ki ga prireja Čebelarско društvo Maribor in okolica v organizacijski izvedbi odseka za izobraževanje v prostorih Tehniške kmetijske šole v Mrboru, Vrbanska ul. 30 (proga avtobusov št. 7/II in 7/I), v nedeljo, dne 21. oktobra 1973 s pričetkom ob 9.30 uri.

Predavalo bo nekaj vidnih čebelarških strokovnih delavcev iz Slovenije ob razgovoru udeležencev s slavlencem tega srečanja.

Po srečanju bomo lahko spontano nadaljevali dobronamerno in hudomušno kramljanje v zasebni režiji, nedaleč od mesta tega srečanja (300 m) v gostinskih prostorih Račjega dvora o anekdotah slavljenca in njegovih vrstnikov, ki so nastale v desetletjih njegovega življenja in dela.

Saj je slavljenec med nami znan.

Vljudno vabljeni!

Čebelarско društvo Maribor
Jože Hribar

KUPIM

čebelarški priročnik (lahko starejše izdaje) za začetnike. Jože Pogačar, 64000 Kranj, Kidričeva 36.

rabljene prazne AŽ panje — 9- ali 10-satarje ali rabljene prazne Kirarjeve panje. Ivo Goisnikar, Frankolovska 19, 62000 Maribor.

knjigo Sodobno čebelarstvo II. (praktični) del. Zveza čebelarških društev, Ljubljana, Cankarjeva 3.

rabljene prazne AŽ-panje na 9 ali 10 satov ali pa rabljene prazne Kirarjeve panje. Cenjene ponudbe prosim pošljite na naslov Ivo Goisnikar, Frankolovska 10, 62000 Maribor.

PRODAM

30 panjev čebel, avtoprikolico in nov mlin. Cena po dogovoru. Jožef Černejssek, Luščka vas, Pahole, 62319 Poljčane.

29 AŽ-panjev na 9 satov z močnimi družinami. Franc Šimenc, Vrhpolje 50 a, 61240 Kamnik.

zdrave in močne. Trifun Popović, C. Bratstva in Enotnosti št. 1, 68330 Metlika. zaradi oslabiljenega vida prodam 27 naseljenih AŽ-panjev na 9 in 10 satov. Družine so

zelo ugodno 15 AŽ panjev (10-satarji) z zdravimi družinami. Informacije pri: Franc Inglič, Ljubljana, Vrtača 19, pritličje — ali po telefonu na številko 62-020.